

Nú fæst føroyskt kálk

Eini 25 ár munnu vera síðani Oyrarmenn fóru at trola eftir jákupsskel. Sum øllum kunnugt verður vøddurin seldur, men skelin sjálv er ongantíð rættiliga komin til nyttuna, og tað er spell, tí skelin er tað bera kálk, og føroyska moldin rópar eftir kálki.

Seinastu árin hefur skelin verið knúsað á virkinum, og bøndur hava brúkt hana, tá ið velt hefur verið upp úr nýggjum.

I vár er kanning gjørd

I vár eru knústu skeljarnar kannaðar – byttar upp í stødd, og analýsa er eisini gjørd.

Støddarbytið visir, at 25% er minni enn 1 mm, fyrri hvønn millimetrun frá 1-8 mm eru o.u. 10-12%, og sera litid er oman fyrri 8 mm. Jákupsskelin inniheldur CaCo₃ 95% (kálk), kalium 0,2%, magnesíum 0,3% phosphor 84 mg/100g.

Føroysku moldini tervar kálk

I 1986 vóruð royndir gjørdar við mold úr Føroyum.

Hesar royndir vistu, at moldin er alt ov sur. Ja, so sur, at maður livir ikki í henni. Hetta er galdandi bæði í bø og haga. I 75% av royndunum var pH 5,0 og minni.

Royndirnar vistu annars, at nóg mikið er av magnesíum í føroysku moldini.

Fyribils royndir hava vist, at brúka vit stívliga eitt kg av kálki til fermeturin, hækka pH o.u. 1.

Hetta fæst við sær, at líkindini fyrri vøkstri gerast nóg betri og at minni kann brukast av handilstøddum.

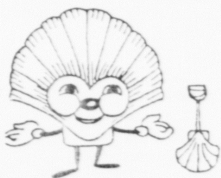
Føroyska kálkið upploysist ikki so skjótt – tað liggur longri á, og tí ber til at

kálka tíðliga um várið, hóast nóg avfall er.

Urtagarðar og eplaveltur

Knústa jákupsskelin er góð at blanda í alla mold. Verð-

ur urtagarður veltur av nýggjum, er neyðugt við kálki, og annars er tørvur á kálki í øllum urtagarðum og eplaveltum.

Plantur, ið krevja súra mold, skulu sjálvandi ikki hava kálk.

Neyta-, seyða- og rossalraðir

Royndir verða í ár gjørdar at kálka traðir við jákupsskel. Fyribilsroyndir visa, at grasvøxturin verður betri, at mosin hvørur og at ikki

er neyðugt at brúka so nóg handilstødd.

Skelsandur til gøtur

Knústu skeljarnar eru eitt sindur gráar á liti, men liggja tær uti, og avfall er, regnar alt tað fina kálkið niður í moldina, og eftir er vakur skelsandur, ið er góður til gøtur í urtagarðinum ella í túninum.

Grótbrotið á Gjányri

Føroysku bøndurnir hava í fleiri ár brúkt skeljar og fara ivaleyst framvegis at gera tað. Men nú verður lættari bæði hjá teimum og øllum øðrum, ið fara at brúka føroyskt kálk, at fáa fatur í tí. Kálkið fæst í grótbrotinum á Gjányri beint sunnan fyrri bygðina á Langasandi.

Opíð verður í dag 19. mars kl. 10, og komandi triggerj mánadurnar. Si annars lýsing í blaðnum í dag.

Ummæli av ummæli

Eitt sindur um ein lítlan

Fyri einum tveimum trimvikum síðani vóru tvinni ummæli í bløðunum um bóklingin »Eitt sindur um ein lítlan«, sum Rúsdrekka- og Narkotikaráðið hevur givið út. Ummælini vóru frá tveimum flokkum í Hoyðdølum, nevniliga 1.b og 1.x. Eg havi atlað mær at koma við nøkrum viðmerkingum, men hevur hevur hetta ikki ligið fyrri fyrr enn nú.

Bæði hesi floksummæli siga fyrst frá, at tey hava havt henda bóklingin frammi í sambandi við, at tey hava arbeitt eitt sindur við yrkisbókmentum í føroyskum.

Tað er sera áhugavert, at tey hava nýtt henda bóklingin í undirvísingini, tí tað tyðir uppá, at lærarar og/ella næmingar hava givið honum ans. Annars hevur ofta verið ivi um, hvørt upplýsing um t.d. rúsdrekka – mest atlað ungum – yvirhøvur nær fram til teirra, sum hugsað verður um sum málbók.

Tað er sera torført at »kommunikera« í so máta, tí varð metið, at frægst var at royna ein útlendskan, liden bókling. Bóklingurin hevur verið brúktur í Danmark í sambandi við eina »kampanju«, har eisini video, klístrumerki, plakátir o.a. hevur verið nýtt. Rúsdrekka- og Narkotikaráðið hevur metið, at »kampanjan« sum heild ikki í øllum lutum var so hóskiligher og eisini kostnaðarmikil. Valt varð tí heldur at royna at fáa bóklingin spjaddan so víða manna

millum sum gjørligt, eitt nú á undirvísingarskúsum.

Innihaldið er við loyvi frá úgevarunum tillagað eitt sindur okkara viðurskifti, men sum heild er bóklingurin merktur av tí, vit ofta uppfata sum ta lætta, kanska eitt sindur grunna, danska flognum. Tá ein slíkur bóklingur skal vera fakliga forsvarligur, er rættuliga skjótt, at tilfarið verður ov tungt, og tí ikki lisið. Tað er áhugavert, at 1.b í Hoyðdølum hevur fundið útav, at teksturin er lættur. Hugtakið lital, sum tey nýta, eri eg ikki so kendur við, men tey finna útav, at talið er 25, meðan ein miðal tungur tekstur er uppi á 40. Sostatt tykist tað at hava eydnast at lýsa innihaldið á ein nøkurlunda lætt lisan hátt.

Sagt verður í báðum ummælum, at í so oftani verður tikið upp í saman, hvussu tey føroysku hugtøkini skulu skiljast í mun til tey dansku, t.d. ein lítlan – en genstand og rúsdrekka – alkohol. Hetta er gjørt við beráðdum huga. Skal tað koma ein onnur (og betri) føroysk »rúsdrekkaementan«, er eisini neyðugt at hava fäst hugtøk at halda seg til. Hugsanin er at royna at gera vart við, at hvørja ferð tú tekur upp í munin av brennivinsflaskuni, so fært tú tær ein lítlan og tá tað snýr seg um eitt eitruvni, mást tú halda skil á, hvussu oftani hetta verður gjørt.

Sum bæði í 1.b og 1.x í Hoyðdølum gera vart við, so er viðhvørt dottið burturimillum at fasthalda før-

oysk hugtøk, eitt nú hunda-sjúku (umburmen) og at skilja ímillum t.d. »at kenna til« og »at fáa upp í høvdið«.

Næmingarnir hava lagt væl til merkis, hvørji árin rúsdrekka kann hava á likamið og sinnið. Kanska er heldur lættliga farið um tað sinnsliga í bóklinginum og serliga tað, sum tey flestu uppfata sum ein høvudstrupulleika við rúsdrekka, nevniliga at eini 5-10% av fólki ikki tola rúsdrekka, men gerast bundin at tí. Oftani er tað í ungdomsárunum, at slík binding byrjar og nóg ár kunnu ganga, áðrenn viðkomandi ansar eftir ella viðurkennir hetta. Henda bindingin (alkoholisma), kann ivaleyst ikki loysast við at telja lítlan, men heldur við fráhaldi. Hetta er nevnt í bóklinginum, men næmingarnir nevna tað ikki. Tað er spell, tí taka vit ein flokk í einum skúla, so kunnu vit rokna við, at 1-2 gerast bundin at rúsdrekka, so hetta er ein stórri vandi, enn mangan verður hugsað um.

Hildið verður eisini, at heimabrygging átti at verið umrødd. Tað haldi eg ikki, tað er ein onnur søga. Hon hoyrir heima undir menniskjans trongd til at eksperimentera og í kjaknum um pris og um rettin hjá tí almenna at leggja so stór avgjöld á rúsdrekka. Tað hevði ivaleyst verið at farið ov víða í einum slíkum bóklingi.

August G. Wang

I hired a Contract Killer

Leygarkvøldið 3. apríl kl. 21 sýnir Filmsfelagið finska filmin »I hired a Contract Killer« eftir kenda leikstjóran Aki Kaurismäki. Undan filminum, kl. 20.30, heldur felagið ársaðalfund.

Henri Boulanger er ein keðiligur skrivstovumaður, sum fær sekkkin. Hóast arbeiddi ikki var serliga spennandi, so var tað hóast alt tað, sum gjørdi lívið vert at liva.

Henri ger tí av at beina fyrri sær, men illa gongst: fyrsta royndin misgynast orsakað av gassverkfalli, hinar av reimum kleyvarskapi. Einasta loysn tykist at leiga ein drápsmann at gera arbeiddið fyrri seg.

Meðan hann bíðar eftir drápsmanninum, ger hann eitt mistak: fyrri fyrstu ferð fær hann sær ein lítlan, og

fyrri fyrstu ferð fær hann mannad seg upp at nærkast einum konufólki.

Væl gongst, og filmurin vildi fingið ein góðan enda, var tað ikki fyrri leigudrápsmannin. Orsakað av fakkligum stoltleika kann hann ikki ganga frá lyfti sínum!

Aki Kaurismäki

Filmurin er tikin í Bretlandi, »tí har tosa fólk eitt mentað mál«, sigur leikstjóran, Aki Kaurismäki. Hann er borin í heim í 1957, og byrjaði filmsleið sína sum høvudsleikari í einum filmi hjá bróðurinum, Mika.

Teir báðir hava arbeitt nóg saman, og hava egið framleiðslufelag, Villealfa.

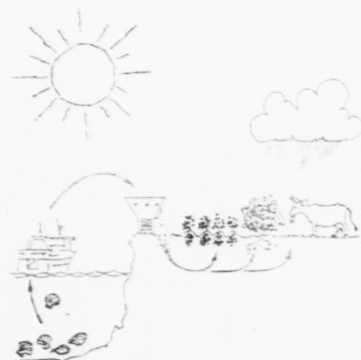
Fyrsti filmurin, Aki Kaurismäki gjørdi einsamallur, var ein leys tulkning av »brotsverki og revsing« eftir Dostojevskij (1983). Hann fekk nóg rós fyrri filmen, og síðan hevur hann gjørt fleiri kendar filmar, t.d. Shadows in Paradise (1986), Ariel (1988), Leningrad Cowboys Go America (1989), The Match Factory Girl (1989) og The Bohemian Life (1991).

Filmsfelagið hevur áður víst Ariel, The Match Fac-

tory Girl og The Bohemian Life.

Undan filminum, umleið kl. 20.30, verður ársaðalfundur, eisini í Leikhus Bio.

I Hired A Contract Killer
Finland/Svørki 1990. 79 min. Leikstjórnar: Aki Kaurismäki. Leikandi Jean-Pierre Léaud, Margi Clarke, Kennet Colley, Trevor Bowen o.o. Tónleikur: Joe Strummer.

Blindastovnur Føroya

hevur opið mánadag-irriglagad kl. 9-16.
Telefonir: 18222 og 19288.